

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСИ
НАПЛАЌУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ХРВАТСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Свршетак.)

Одбор држи, да корпоративна управа позоришна, било у артистичном било у економном погледу, не одговара природи овакова завода. Искуство је доказало, да уз оваке управне зборове ништа је могуће сачувати онај запт у представљачком особљу, без којег није ни помислити на његову редовну радњу, а још мање ангажовати ваљане уметнике и у опште управљати заводом. Тога ради одбор држи, да је неопходно нужно поверити интенданту управу позоришта, приделив му у артистичној и књижевној управи информативним гласом управитеља драме и опере. Интенданат имао би се изључно посветити позоришту. У земљама, које су у драматској уметности напредније од наше, у земљама, које имају више сталних позоришта, није од потребе интенданте уврстити у број земаљских чиновника, јер има драматичних списатеља и старијих уметника, који су вољни и способни овом се звању посветити, а да им се не осигура положај јавног чиновника; код нас није могуће на тако што ни помислити. Код нас нема драматских списатеља, који би свој живот овој грани књижевности изључно посветили, а кад би их и било, за интенданта није доста да буде књижевно и драматично изображен, већ потребна су му друга својства, која се могу присвојити једино праксом. Одбор не може саветовати, да се на чело нашега позоришта позове туђинац, јер тешко, да би се изврсна туђа сила могла амо набавити, а макар и ово пошло за руком, интенданат треба да буде човек, којем су околности земље наше добро познате, да би могао позоришту дати онај правац, који нашем народном развиту одговара, а то може извести само домаћи човек, који је мотрио културни и социјални развитак нашег народа, ко-

јем су познате социјалне наше ране, и који је вољан допринети позоришним радом, да се извидају.

Централизација, потребна за успешну управу завода као што је позориште, навела је одбор, да свуколику позоришну управу преда у његове руке, и да управитељу драме и опере дозволи само информативни вотум у артистичној и књижевној управи. Не треба доказивати, да ће управитељ драме и опере имати и властито доста опсежно подручје, које ће се посебним владиним упућством одредити. Одбор тражи у законској основи и за оба управитеља својство земаљских чиновника, и то из оних разлога, с којих је био принуђен предложити исто својство за интенданта. По основи био би интенданат неопходно подчињен бану, тако, да би престао посебни извештај позоришни код земаљске владе, што је неопходно нужно, јер је искуство доказало, да је бирократски посредник међу баном и интендантом права невоља за интенданта, рађа непотребни посао, веже интенданту руке у пословима где треба одмах што одлучити, умањује му углед пред позоришним особљем, што се не може спојити са позоришним заптом.

Одбор не таји, да трошак, скопчан са предложеном уредбом, није незнатан, али држи, да ће му за руком поћи доказати, да је мањи него ли дојакошњи издатак.

Годишње плаће и станарине интенданта и управитеља драме износе по предлогу одборском 4800 фр. Негледећи на данашњу корпоративну управу позоришну, која незгодним својим радом (а тој незгодности нису криви цењени чланови управе, већ система, која не одговара природи завода) земљи наноси већу штету него ли што представљају плаће што их предложисмо; предпостав-

вив дакле, да се за корпоративну управу позоришну не ће нико заузети: нека нам је дозвољено прорачунати попречно трошак, који је био скопчан са владином позоришном управом, која је била пре него што се завела данашња провизорија.

— Влада је именovala између чиновника земаљских интенданта, који је био обично тајник, уживајући годишњу плаћу од 1800 ф.

Позоришни послови изцрпили су свуколику његову радњу, тако, да је именовани тајник као такав био за владину службу изгубљен.

Поред своје плаће уживао је интенданат као такав годишњи доплатак од 2000 ф.

Управитељ драме или како га по нешто надуту крстите „драматург“, био је и опет земаљски чиновник, перовођа, те као такав уживао плаћу од 1000 фр., а као управитељ драме доплатак, ако се не варамо, од 1000 ф.

Осим овога особља радио је као позоришни референт и опет један тајник код владе, који, обзиром на бирократско дописивање, да не речемо бој, који се међу њим и интендантом развио, уз позоришни реферат тешко да је као тајник обављао четвртину онога посла, који би иначе обављао, тако, да слободно можемо тврдити, да је тајник уједно позоришни референт бар 1000 ф. мање привредио земљи ради позоришних послова.

Сабравши изложене своте долазимо до пошлетка, да је владина књижевно економна управа, коју је одбор наумио заменити интендантом и управитељима драме, стојала 6800 фор. дакле више него она коју је одбор предложио.

Не говоримо о управитељу опере, јер је и

за владине управе био посебно плаћен и његова је плаћа само незнатно повишена.

Разложив овако ствар, одбор држи, да би се, ако се изведе ова предложена уредба, могао код владе наместити бар један тајник и један перовођа мање, него ли што их сада има, дакле приштедити до 3000 фор. а прибродив овој своти посебне доплатке од 3000 ф. што по су их интенданат и тако звани драматург уживали, и не гледећи на тајника известитеља, добили смо већу своту него што законска основа захтева.

По што основа о закону међу позоришним доходцима навађа и субвенцију, коју сабор годишнице позоришту дозвољује, то држи одбор, да би се, не урачунав у исту плаће интенданта и управитеља, могла обалити на годишњих 30.000 ф.

На послетку држи одбор, да му не треба након овога разложења оправдати потанко, за што је преиначио оне установе позоришнога статута који је већ сабору од овога одбора предложен био.

Након испрљене расправе, код које су и вештаци суделовали, уверио се одбор, да предложени у статуту апарат за артистичну позоришну управу не одговара цели, а што се тиче осталих усанаова, мисли, да не спадају у закон, досљедно, да расправа статута не спада у саборско већ у подручје ексекутиве. У осталом статут, израђен хвале вредном пажњом и тачношћу, има драгоцени материјал, из којег ће према предложеном управном уређењу интенданат предложити бану напрт за упутство, о ком је реч у основи законској. У погледу драматске школе, која се предлаже у статуту, држи одбор, да се за сада, обзиром на захтеве које данас ставља позориште на домаћи буџет, не може извести.

СТАРА И НОВА ГЛУМАЧКА ШКОЛА.

(Свршетак.)

Филип II. беше као и Нерон с почетка рђаво одгојен краљевић, Валенштајн срећом занесен војвода најамнички, Марија Стјуартова лепа ватрена жена, која постаде краљицом, а није била за то рођена, као што ваздан има таквих крунисаних глава. Направите дакле из ових рђаво одгојених краљевића, најамничких ђенерала и сујетних, лакоумних жена, из ових грешних карактерских градива, органски ваше карактере!

Да бог ме, да се за три сахата не може цео живот историјског карактера на видик изнети; а то и јесте више ствар епа; истина, да песник као и глумац мора оном стадијом у животу свога историјског карактера отпочети, у којој већ историјски позив његов на видик излази, али овај позив не сме већ свршен изгледати, јер се иначе јунак преживео, а и у пркос позиву овоме прошлост ипак јасно се показује.

У хиљади већих и мањих црта обележен је пут њихова душевна развитка, који бива све јаснији, што се радња све више развија.

Тиранин и зликовац (ми узимамо најнакараднију врсту природе човечије) није увек тиранин, није тако само у круни, него је према жени и деци и у грађанским животу, у просјачком оделу. Он има не само своје људске трептукте, него и људско земљиште за своју тиранију, а то су његове страсти и слабости. Он не иде увек на котурну, не жедни ваздан иза сјајним ефектима и психолошким скоковима, јер таково стање не може нико дуго издржати! Јадан је онај карактер, који непрестано наговешћује: „Погледајте ме, какав сам ја одличан ништов, какво сам ја светило! Та ја сам Филип II., у чијој држави сунце никада не залази. Чуди ми се ти ропска публико, јер иначи ћу те на мучке метати, као кад у Епгуријалу зарад забаве људе мучим и кињим!“ ... Како је то јадна појава! Велики човек не износи на видик своју величину, она је већ ту, и није за њега никаква реткост. Прави тиранин није исето, које никад не уједе, јер увек лаје. Он се понаша мирно, скоро као и други, обични човек. Прегледајући све, правећи као дубоко море једва лаке таласе, појављује се он прво пред нама. Његова плашљива околина узалуд се труди, да из леденог погледа прочита, шта овај бог земаљски намерава. Покрет руке, шапат или осмејак збрише као ништа живот човечији! Ето таки је тиранин!

Накараде, чудовишта не узима песник никад за јунаке, или ако ипак то учини, као Шекспир Рихарда III., то га он тако тумачи, да ми осећамо, е би и ми у истим приликама исту мачију природу на се узети морали, кад би на нама мора, онога времена почивала, кад би наше страсти тако подхрањиване, наши душевни дарови тим правцем развијени били. Зар ми н. пр. не гледамо Валентијана, како од слуге цареве постаје велеизданик? Није ли га Шилер тако описао, да сваки од нас гледалаца мора казати: Сваки би у тим приликама поклизнуо, кад би честољубље њиме овладало, кад би такога дара имао! Калигулу нацртали, како бесни, није тако тешко нити опасно, али показати, какви покрети тресу човека, што је сличан животињи, показати, да ни један човек не може тако сличан постати животињи, да своју природну племенитост изгуби, да га је дакле бог по својој слици и прилици створио, показати, како је свако његово крвно дело, свака зверска ћуд поникла из истинске душевне појаве, дакле из основаног узрока, и да само за то толику штету доноси, што он као део васионе сам собом не може да влада; показати, како је бог и тиранима законе прописао, јер и њиховој сили и злочинству има краја, све то показати уме само прави песник! Онда може сигуран бити, да ће његов Калигула изазвати страх и сажаљење, да ће његов тиранин потоњи свет измирити, јер је он оруђе у рукама творчевим.

(Свршиће се.)

З Л И С Т И Њ И

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Љубавно писмо“, „Ноћ у очи нове године“.) Оба ова комада приказана на нашој позорници 31. децембра н. г., ишла су веома складно. Ако је први у непрекидној доброј вољи одржао публику, то јој је други опет сузе натерао на очи. Што се публика од срца смејала, у томе, осим плеса, који нам се ових дана сретно из Италије вратио, имају заслуге сви глумци, који су с таквом вољом и живашћу играли, да смо са свим заборавили били да смо у позоришту. У другом комаду одликовао се Ружић (Фелзек, Лукић (Линдау) и Сајевач (Арноле). М. Макенмовићева, фелзеков упуц, била је тако окретна и говорила је тако слободно, да јој је публика тапшањем повлађивала, а то је исто пало у део и Љ Недељковићу, малом приказивачу другог фелзековог упуца.

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Загребу.) Ред позоришних представа у народном позоришту у Загребу одређен је био за прву четврт месеца јануара овако: 1. јануара: „Сиротињски адвокат“. — 2. јануара: „Севиљски бербери“, (опер). — 3. јануара: „Ћушка у позоришту“, „Он је глума“, (први пут). — 5. јануара: „Риголето“, (опера). — 6. јануара: „Хелоза Паранкетова“, од Димартина (први пут). — 7. јануара: „Помама за путовањем“. — „Сав тај драматски репертоар“, вели „Vienac“, „Француски је. Само прилично истрепена глума „Помама за путовањем“ припада Коржењевском. Добро би било, да се уврсти већ једном која повећа драма веће цене. Шта ради н. пр. Шекспир, и ч. д.“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

22. ПРЕСТАВА.

ВАН ПРЕТИЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У ПОНЕДЕЛИК 6. ЈАНУАРА 1875.

МИЛОШ ОБИЛИЋ.

ДРАМА У 5 ЧИНОВА, С ПЕВАЊЕМ, ОД ДРА ЈОВАНА СУВОТИЊА.

О С О Б Е:

Цар Лазар		Лукић.
Југ Богдан		Божовић.
Вук Бранковић } лазареви зетови		Вујић.
Милош Обилић }		Недељковић.
Вукосава Обилићка } кћери лазарева		Ј. Маринковићка.
Мара Бранковићка }		Ј. Сајевићка.
Вановић Страхиња }		* * *
Стеван Мусић }		* * *
Срђа Злопоглеђа } војводе		* * *
Милан Топлица }		Вунић.
Иван Косанчић }		* * *
Бошко Југовић }		Добриновић.
Јевросима, вукосавина } дворанка		Ј. Поповићева.
Јерина, марина }		Б. Хаџићева.
Мурат, цар турски		Зорић.
Бајазит, његов син		Сајевић.
Осман, везир		Божовић.
Јусуф-паша		Марковић.

Више кнезова, војвода, дворана, Турана. Време 1387. Збива се у Крушевцу, Косову и Приштини.

Ко од наших претплатника жели своја места за ову представу задржати, нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11 сахата пре подне.

Поштовани претплатници умољавају се, да би изволили исплатити први део своје претплате или у трговини браће Поповића или у вече на каси.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5 н. а вр. у српској народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.